

Tokyo'ya Bir Yolculuk

Tokyo'nun bugünkü uzay çağı görüntüsü sadece Japon ekonomik mucizesinin bir sonucu olarak görülse de gerçek şu ki Tokyo, İkinci Dünya Savaşı sırasında tam anlamıyla yerle bir oldu ve savaş sonrasında yeni baştan inşa edildi.

Altay ATLI

Japonya'nın başkenti, merkezinde 13 milyon ve çevre bölgeleriyle birlikte toplam 35 milyonluk nüfusa sahip dünyanın en büyük metropoliten yerleşim alanı. Tokyo'yu ziyaret edenlerin büyük çoğunluğu için şehre giriş yaptıkları ilk nokta havalimanına da bağlantı sağlayan tren istasyonunun bulunduğu Şibuya semti oluyor. İstasyondan dışarı çıkınca kendinizi gökdelenler, alışveriş merkezleri ve neon ışıklarıyla kuşatılmış halde buluyorsunuz: "Tokyo'ya hoş geldiniz!"

Karşınızda dünyaca meşhur Şibuya kavşağı. Şehrin iki ana arterinin kesiştiği bu noktada tüm yönlerden gelen araçlar için aynı anda kırmızı ışık yanıyor, yolları dik ve çapraz kesen yaya geçitlerinden aynı anda yüzlerce kişi karşıya geçiyor, otuz saniye içerisinde muazzam bir kalabalık düzenli bir şekilde yer değiştirmiş oluyor ve trafik akmaya devam ediyor. Tokyo'ya adınızı atar atmaz Japonya'yı Japonya yapan unsurlarla tanışıyorsunuz: hızlı ama düzenli akan bir hayat, kaosa dönüşmeyen bir dinamizm, keyfiyetin değil kuralların üstünlüğü...

Tokyo'da sadece Şibuya kavşağını çevreleyen binalar değil, tüm yapılar yeni. Bu modern görünümün ardında ise aslında acı bir gerçek yatıyor. İkinci Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde, 1944'ün son aylarından başlayarak Japonya'nın resmen teslim olduğu 15 Ağustos 1945 tarihine kadar Tokyo düzenli olarak müttefiklerin hava saldırılarına maruz kaldı. Gökyüzünden yağın tonlarca yangın bombası, ahşap ve kartonun ağırlıklı olarak kullanıldığı Japon geleneksel mimarisinin ürünü olan Tokyo'daki evleri yutuverdi. Kimi zaman bombardıman o kadar şiddetliydi ki, örneğin 9 Mart 1945'i 10 Mart'a bağlayan gece yapılan tek bir saldırı Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan atom bombalarından daha fazla can kaybına yol açtı. Ne yazık ki tarihi galipler yazıyor, bizler de özel bir gayret göstermezsek gerçeklere ulaşamıyoruz. Çoğumuz haberdar olsak ve Tokyo'nun bugünkü uzay çağı görüntüsünü sadece Japon ekonomik mucizesinin bir sonucu olarak görsek de gerçek şu ki Tokyo savaş sırasında tam anlamıyla yerle bir oldu ve savaş sonrasında baştan inşa edildi.

Yeni baştan Tokyo'nun eski halini görmek istiyorsanız gidebileceğiniz yer Edo Müzesi. Bu müzenin en dikkat çeken sergisi, şehir maketlerinden

oluşuyor. En ince detaylarına kadar düşünülmüş, geniş alanları kapsayan maketlerde Tokyo'nun farklı bölgelerinin tarihin çeşitli dönemlerinde nasıl bir yapıda olduklarını görebiliyorsunuz. Şehrin adının Edo olduğu Tokugawa döneminden (1603-1868) başlayan, Japonya'nın modernleşme sürecine girdiği Meiji dönemi (1868-1912) ile devam eden maketler, 1989'da sona eren İmparator Hirohito'nun liderliğindeki Şova dönemine kadar geliyor ve Tokyo'nun zaman içerisinde nasıl değiştiğini, nasıl yanıp yok olduğunu ve yeniden küllerinden nasıl doğduğunu anlatıyor bizlere.

Savaşın yıkımına rağmen Tokyo'da geleneksel yapılar da yok değil. Şibuya istasyonuna yürüme mesafesindeki Meiji tapınağı bunların başında geliyor. Japonya'da feodal düzene son vererek siyasi, kültürel ve ekonomik reformları başlatan Meiji imparatorunun anısına inşa edilen bu Şinto tapınağı, 1926'da tamamlanmış, ancak savaş sırasında bombalara hedef olmaktan kurtulamamış. Savaştan sonra halktan toplanan bağışlarla yeniden yapılmış ve 1956'da tekrar hizmete açılmış. Bugün geniş bir yeşil alan içerisinde hem Japon modernleşmesinin mimarı sayılan Meiji imparatoruna bir saygı duruşu hem de dinsel bir inanç merkezi olarak Tokyo'nun kalbinde yer alıyor. Aynı zamanda düğünlere ve diğer geleneksel etkinliklere ev sahipliği yaparak Japon halkının modernitenin keskin çizgileri ile tanımlanan günlük yaşamlarında gelenekselin devam eden varlığının gücünü ortaya koyuyor.

Tokyo'nun gökdelenleri arasında varlığını sürdüren diğer bir tapınak olan Yasukuni ise fiziksel olarak Meiji tapınağı ile benzer bir dinginlik sunsa da düşünsel anlamda farklı mesajlar veriyor ve ziyaretçilerde karmaşık duygulara yol açıyor. Çiyoda semtinde yer alan Yasukuni de bir Şinto tapınağı, ancak burasının özelliği içerisinde bugüne kadar ülkeleri ve imparatorları için canlarını feda etmiş olan Japonların isimlerinin yazılı olması ve tapınağın bu kişilerin ruhlarını barındırdığına inanılması. Her gün çok sayıda Tokyolu bu tapınağa uğruyor ve ülkeleri için ölenlere saygılarını sunuyor. Bu şüphesiz ki çok güzel bir davranış ancak İkinci Dünya Savaşı sırasında (ve öncesinde) Japonya'nın Do-

ğu ve Güneydoğu Asya'da uygulanmış olduğu yayılmacı şiddetin başta Çin ve Kore'de olmak üzere hâlâ kapatılmayan yaralara yol açması ve Yasukuni'de anılan kişilerden 14'ünün savaş sonrasında yargılanarak hüküm giymiş savaş suçluları olması, Yasukuni'nin ciddi anlamda politize olmasına ve Japonya ile komşuları arasında bir sorun olmasına yol açıyor. Çin ve Güney Kore, Yasukuni'yi Japonya'nın savaş sırasında uyguladığı zulmü inkârının bir simgesi olarak görüyor ve Japon başbakanlarının burayı ziyaret etmesini sert bir şekilde eleştiriyor.

Tapınağın hemen yanında yer alan Yuşukan savaş müzesinde tarihin aktarılış şekli ise eleştirilerin dozunun artmasına yol açıyor. Dünyanın her ülkesinde savaş müzeleri bir yandan kazanılan savaşlara ağırlık verirken bir yandan da yaşanan mağduriyetleri anlatma çabasını gösterir. Yuşukan da bu açıdan bir istisna değil, ancak İkinci Dünya Savaşı

sırasında Japonya'nın yapmış olduğu zulmün öylesine inkâr edilemeyecek çapta örnekleri var ki, müzede bunların iki satırla geçiştirilmesi oldukça düşündürücü. Örneğin 1937'de Çin'i işgal eden Japon ordularının Nanjing'de yaptıkları ve yüzbinlerce Çinlinin hayatına mal olan katliamın sadece müzenin bir köşesinde tek bir paragrafla aktarılması ve burada da "sivillerin korunması için Japonların her türlü önlemi aldıkları" ve "ölenlerin aslında sivil kıyafetli Çin askerleri olduğu" gibi ifadeler kullanılması ne Çin'de ne de uluslararası toplum nezdinde hoş karşılanıyor. Tarihi galipeler yazıyor, ancak mağluplar kendi versiyonlarını yazmaya kalktıkları zaman durum pek de farklı olmuyor.

Japonya ile Çin arasındaki sorunlar tabii ki sadece bir tapınakla sınırlı değil. Japonya ziyaretimi iki ülke arasında Güney Çin Denizi'ndeki bir takım adacıklar yüzünden krizin patlak verdiği bir döneme denk geldi. Ancak buna rağmen

Tokyo sokaklarında bu krizin yansımalarına rastlamadım. Yasukuni'ye gelenler ölenlere saygılarını ifade etmek için geliyorlar, Çin'e tepki göstermek için değil. Defalarca ziyaret ettiğim Çin'de Japonya aleyhine birçok gösteri ve protestoya tanık olmuşum, Tokyo'da ise ülkeler arasındaki ilişkilerin son derece gergin olmasına rağmen Japonlarda bu gerginliğin izlerini görmedim. Asya'yı 1930 ve 1940'larda kana bulayan Japon milliyetçiliği ve militarizasyonu, savaşla birlikte sona erdi. Bugün değil Çin'e karşı bir saldırgan ve aşırı milliyetçi bir tutum, milliyetçiliğin en temel sembollerini bile görmek mümkün değil Tokyo sokaklarında. Şehirde geçirdiğim bir hafta boyunca örneğin Japon bayrağını sadece bir kere Yasukuni'nin girişinde, bir kere de sumo güreşi müsabakalarının yapıldığı salonda gördüm. Ayrıca Tokyo'da sokaklarda üniformalı bir asker ya da polis görmeniz bile pek olası değil. Bu açıdan Japonya, Çin'den çok farklı...

Son olarak Japon ekonomisine kısaca değinmemiz gerekiyor. Tokyo'nun dinamizmi Japon ekonomisi ile ilgili bildiklerimizi sorgulamamıza yol açıyor.

Alışverişin ve eğlence hayatının yoğunlaştığı Ginza semtine gittiğinizde Japon ekonomisindeki durgunluğun en ufak izini göremiyorsunuz. Her tarafta tüketim, her tarafta canlılık var. Japonya ekonomisi üzerindeki en büyük baskının hızla yaşlanan nüfus olduğunu söylüyoruz hep, ancak Tokyo'da sokaklarda herkes genç! Şehri beraber gezdiğim, bir düşünce kuruluşunun yöneticisi Hiroaki Kuwajima, Japon ekonomisinin bütününe anlamak için Tokyo'nun tek başına yeterli olmayacağını söylüyor ve ekliyor: "ekonominin gidişatını anlamak için küçük şehirlere, kırsal kesimlere gitmen gerekir; durgun ekonomiyi, yaşlanan nüfusu oralarda göreceksin." Hiroaki'nin söylediklerini bir dahaki seyahat için not alarak, Japonya'dan ayrılıyorum. ■